

Z novodobých dějin nemocničního kaplanství ve světě a v ČR

Onkologická klinika VFN a 1.LF UK
Marie Opatrná

Biblická východiska

- Ž 23

Hospodin je můj **pastýř**, nic nepostrádám,
dává mi **prodlévat** na svěžích pastvinách,
vodí mě k vodám, kde si mohu odpočinout.

Občerstvuje mou duši,
vede mě po správných cestách pro svoje jméno.

I kdybych šel temnotou rokle,
nezaleknu se zla, vždyť ty **jsi se mnou**.

Biblická východiska

- Mt 25, 36
 - ...byl jsem nemocen, a navštívili jste mě...
- Lk 10, 25-37
 - Podobenství o Milosrdném Samaritánovi
- Jan 10, 11
 - Já jsem dobrý pastýř...
- Jak 5, 14-16
 - Je někdo z vás nemocen?
 - Mazání olejem na východě i západě
 - **Svätost nemocných**

20. léta 20. století

- Anton T. Boisen 1876 – 1965
 - Presbyteriánský pastor
 - Schizofrenie od r. 1920
 - 1920 – 1922 1. hospitalizace
 - 5 velkých psychotických krizí, několik menších
 - Během reflexe 1. epizody schizofrenie – povolání

Anton T. Boisen

- V osobním i profesním životě se potýkal s lidským zoufalstvím, beznadějí a izolací
- Ježíšovo přátelství a soucitná přítomnost
 - „milované společenství“ - útočiště a síla v utrpení
- „Živé lidské dokumenty“, kazuistiky – „učebnice“
- Krize – zdroj tvůrčích možností
- Pravý život je **bytí s** a **bytí pro**

Clinical Pastoral Education CPE

- William A. **Bryan**, Worcester State Hospital
 - Riskuje a zaměstnává bývalého pacienta Rev. Boisen jako **nemocničního kaplana**
- 1925 Boisen zve 5 studentů teologie do nemocnice
 - Péče o nemocné spolu s personálem, večer semináře; velký zájem, nárůst studentů každý rok
 - Nová forma teologického vzdělávání
 - Spojení teorie a praxe v nemocnici (kliné – lůžko)
 - **Clinical Pastoral Education, Clinical Pastoral Training**
- Richard **Cabot**
 - zakladatel sociální práce v nemocnicích
 - „*A Clinical Year for Theological Students*“, Harvard (nezbytnost nemocniční praxe/stáže pro teology)

The Association for Clinical Pastoral Education ACPE

- 1967 – vznik ACPE

- Vznik po letité diskuzi
- Sloučení 4 protestantských organizací zabývajících se vzděláváním NK (vznik 1. organizace 1930)

- Současnost

- Mezinárodní, multináboženská organizace
- Vzdělávání , akreditace, certifikáty
- <http://www.acpe.edu/>
- Katolíci v USA
 - Vlastní systém vzdělávání (akreditovaný program schválený americkou biskupskou konferencí)
 - Vzdělávání v rámci ACPE

Velká Británie

- V r. **1946** se kaplanství dostává do zákona o zdravotnictví (National Health Service NHS)
- Účinnost zákona od r. **1948**
- cca 28 kaplanů (především z univerzitních nemocnic) se stalo zaměstnanci NHS

Kaple sv. Kříže Zemská porodnice

- Postavena 1865-75
- Architekt Josef Hlávka
- Od **50. let** 20. století vstupní dveře vyplněny neprůhledným bedněním kaple jako skladiště.
- **1997** dokončeno restaurování kaple

II. vatikánský koncil

- 1962 – 1965
- Všeobecné kněžství LG
 - Ocenění charizmat AA
 - Pestrost služeb v ŘKC
 - Studium teologie pro laiky
- Ekumenická spolupráce
- Výzvy ➡ změny v pohledu na pastorační péči v nemocnicích (klinickou pastorační péči)

European Network of Health Care Chaplaincy ENHCC

- **1986** (?) pouť do Assisi
 - Katolický kněz a švédský luteránský pastor
- **1990** Berlín 1. setkání evropských NK
 - Švédsko, Holandsko, Velká Británie, Řím (1998)
- **2000** Kréta, ortodoxní akademie
 - **založení** Evropské sítě nemocničního kaplanství
 - Rev. Stavros Kofinas, koordinátor

ENHCC

- tvořena zástupci církví, náboženských organizací, národních asociací kaplanů a dalších subjektů
- vychází z křesťanství jako základu evropské kultury
- Cíle Evropské sítě nemocničního kaplanství:
 - 1. umožnit kaplanům (multidisciplinární týmy)
 - sdílet své zkušenosti a učit se navzájem od sebe
 - pracovat na rozvoji odborných podkladů a směrnic potřebných pro kvalitní rozvoj péče
 - 2. podporovat v Evropě vysokou kvalitu standardizované péče o duchovní potřeby nemocných, jejich blízkých a personálu zdravotních a sociálních zařízení

ENHCC

- 2002 Turku(Finsko) – **Standardy ENHCC**
 - European Standards for **Religious Faiths** in the Area of Health Care
- 2004 Dublin
 - *Growing together in our pain: Differences and tensions in healthcare chaplaincy in Europe*
 - L. Paynová

ENHCC

- 2006 Lisabon
 - *Building Bridges - Growing Hope*
 - Statement on Palliative Care
 - Marie Opatrná, Pavel Pokorný
- 2008 Tartu – Estonsko
 - *From Quality to Sanctity of Human Life*
 - *The Chaplain in the face of life and death issues – the practical implications*
 - Marie Opatrná, Pavel Pokorný

ENHCC

- 2010 Londýn
 - 20. výročí evropského kaplanství a 10. výročí vzniku ENHCC
 - *Chaplains in the future – giving and receiving*
 - Benedikt XVI.
- Volby
 - Koordinátorka dr. Anne Vandenhoeck
 - Výbor – MO (2010-2012)

ENHCC

- 2012 12. konzultace, Mennorode, Holandsko
 - *The challenge for chaplaincy in an interdisciplinary era*
 - Marie Opatrná, Pavel Pokorný
- 2014 13. konzultace, Salzburg
 - *Open for the future:
Envisioning chaplaincy in the midst of transition
Vize kaplanství uprostřed transformace
(Výzvy pro nemocnice)*

ČR 1997 - 2014

Začátek 1997

- Podzim 1997 „pokus“:
*Zkuste v našich podmínkách to,
co je na západě běžné.*
- Leden 1998 – dekret pro VFN,
Onkologická klinika jako domovská klinika
- Liturgie vyslání
- 1998 Návrh, aby duchovní péče byla poskytována ve
fakultních nemocnicích
 - Bez odezvy

ERC

- 2000 ekumenická setkávání
 - Marie Opatrná, Naděje Mandysová
- 2001 ekumenická pracovní skupina
- 2005 (?) Komise pro duchovní péči ve zdravotnických zařízeních

Formačně vzdělávací setkávání

Onkologická klinika (ESMO akreditace pro integrovanou onkologickou péči)

- 2005 Možnosti pastorační péče ve zdravotnictví v ČR a SR
- 2006 Evropská síť nemocničního kaplanství
- 2007 Paliativní péče a kvalita života
- 2008 Standardizovaný západní model péče o duchovní dimenzi nemocných/**nemocniční kaplan** nebo „širší pojetí spirituální péče“/**krizový-spirituální asistent**?
 - Diskuze v ČR – název osoby; CIC – kaplan kněz; pastore - spiritualita
- 2009 Hledání dialogu
- 2010 Současná pastorační péče ve zdrav. zařízeních v ČR a Evropě
- 2011 Nemocniční kaplanství a etické problémy

- MO leden 08 – obhajoba disertace Klinická pastorační péče jako součást celkové péče o pacienta (ÚHSL 1.LF UK)

ČLS JEP

- 2006 **Sekce krizové asistence** Společnosti lékařské etiky ČLS JEP
 - Návrh: zřízení nové profese *krizový asistent*;
posílení stávající péče poskytované církvemi
- 2009 **Sekce spirituální péče** Společnosti lékařské etiky ČLS JEP
- 2009 **Česká společnost pro klinickou pastorační péči** ČLS JEP

Terminologie

- angličtina: Healthcare Chaplaincy; Clinical Pastoral Care; Pastoral Counseling
- němčina: Klinische Seelsorge
- další evropské jazyky: italština "pastorale sanitaria", francouzština "pastorale de la santé", španělština "consejería pastoral"
- čeština (již používané): nemocniční kaplanství; klinická pastorační péče (KPP); duchovní péče (ve zdravotnických zařízeních); spirituální péče v širším slova smyslu

Klinická pastorační péče

- *Klinická pastorační péče je péče o existenciální, duchovní a náboženské potřeby (otázky, potíže, problémy) nemocných i těch, kdo se o ně starají (zdravotníci, příbuzní a přátelé). Plně respektuje autonomii nemocného a jeho osobní hodnoty vycházející z jeho přesvědčení a z jím preferované kultury. V konceptu přístupu k celkovému utrpení (total pain) přispívá především tím, že snižuje existenciální úzkost a směřuje ke zlepšení či udržení kvality života pacienta a jeho blízkých.*

Klinická pastorační péče v. spirituální

- České slovo *spirituální*
 - nenavozuje představu křesťanské péče o nemocné, tak jak se vyvíjela v západních evropských zemích a USA v průběhu 20. století, především v jeho druhé polovině.
 - Slovní spojení *spirituální péče* spíše odkazuje na tzv. *širší spirituální péči*, pod kterou se snadno může skrýt i tzv. nová spiritualita, což je v naší zemi prakticky ***spiritualita esoterická spojená s alternativní medicínou.***

Klinická pastorační péče v. spirituální

- Preferování slovního spojení *klinická pastorační péče* z důvodů:
- obdobné použití v některých evropských jazycích
- Nebezpečí záměny a snahy o **pronikání alternativní – esoterické spirituality** do péče o nemocné (a tím i **alternativních diagnostických a léčebných metod**
 - nebezpečí diskreditace péče v očích odborníků
- lepší srozumitelnosti pro širokou veřejnost, jak odbornou tak laickou (pacienti, blízcí, politici...)

Klinická pastorační péče v. spirituální

- Biblické kořeny
- Křesťanství a křesťanská kultura
- Vyslání církví / církvemi

Formačně vzdělávací setkávání

Arcibiskupství olomoucké, Rada pro zdravotnictví ČBK, CMTF UP... Onkol. kl.

- **2012 8. setkání**
 - vznik **Katolické asociace NK**
 - 2014 církevní právnická osoba
- 2013 9. setkání
 - Orientace nemocničního kaplana v medicínských oborech a v lékařské a zdravotnické etice
 - Centrum pastorační péče diecéze Graz
- **2014 podzim 10. setkání**
- Rajhrad květen 2014 – 3. jarní setkání NK

ERC

- Studijní dny ERC
- Setkávání nejen pražských NK u sester boromejek v Praze
- Kurz ETF
 - 2007/2008 Kurz Nemocniční kaplan
 - 2014/2015
- **2011** vznik **Asociace nemocničních kaplanů**

ČBK - ERC

- 2006 Dohoda o duchovní péči ve zdravotnictví mezi ČBK a ERC
- 2011 Dodatek č. 1 k Dohodě
 - Platnost a účinnost od 1.1.2012

QUO VADIS?

- Multikulturní a multináboženská společnost
- Problematika evropských jazyků, historické souvislosti, nejednotnost terminologie v paliativní medicíně i v paliativní péči
- Diskuze v anglicky mluvících zemích:
Pastoral care – spiritual care – pastoral and spiritual care

